

Barns mörka tankar

AV ANDREAS HOFFSTEN

Skorstensspöket heter en dansk kortfilm som handlar om Ida och hennes lillebror, en mormor och en monsterman; skorstensspöket. En film som tar ut svängarna och gestaltar de mörka känslor som lever sida vid sida med de varma känslor vi alla, stora som små, har för våra nära och kära. Små barns inre är ett tumult av starka, motstridiga och många gånger långt ifrån snälla och "korrekta" känslor. Men hur kan vi vuxna hjälpa barnen att hantera sådana känslor? Zoom har samtalat med två experter på området. Agneta Danielsson, kultursekreterare i Järfälla kommun norr om Stockholm, just nu i färd med att skriva en bok om metoder att arbeta med media i förskolan samt Inga Gustafsson, barnpsykolog och psykoterapeut.

Filmen har en censurgräns satt till 7 år vilken bör beaktas. Några scener är alltför skrämmande för en 5-åring att se utan ett tryggt vuxenknä att kunna hoppa upp i.

Fyraåriga Robban kommer tillsammans med sin storasyster Ida, sju år, på besök hos mormor som har bjudit dit dem för att ge dem en stor, vackert inslagen present. Ida är äldst så hon får ibland ta hand om sin bångstyrige lillebror. Väl inne i mormors våning går allt på tok. Ida får skulden för vad Robban ställt till med – han har olovandes öppnat presenten – och lyckas inte förklara, mormor vill inte lyssna på det örat. Man riktigt hör hur Ida tänker om sin lillebror: Den jäkla inställsamma lilla äckelbubblan – livet vore bra mycket enklare om han inte fanns! Orättvisa mormor rår hon inte på, hämnden får gå ut över Robban istället. Nog

känns den situationen igen?

– Visst är det en ruggig film med starka, förvrängda, nästan klaustrofobiska bilder, menar Inga Gustafsson, men tror att filmen kan fungera bra att tala om utifrån de mycket starka känslor som syskonsvarstjuka föder. Känslor av kärlek och hat som vi alla bär på och som kan leda till sadistiska fantasier, ja, rentav dödsönskingar.

– Men man dödar inte med fantasier!, säger Inga Gustafsson. Det magiska tänkandet som vi kallar det, är så förhärskande i fyra-femårsåldern innan det klingar av och blir alltmer realistiskt färgat. Men alla barn hyser mörka fantasier, då är det desto viktigare att bejaka dem, tala om dem och därmed avdramatisera dem lite.

Agneta Danielsson menar att många vuxna är alltför rädda för att ta upp de svåra existensiella frågorna:

– Jag tror att det ofta beror på vilken bild vi har av barndomen – vi lurar så lätt oss själva och målar upp en Bullerbyvärld där det enda hotet utgörs av en muttrande skomakare. Men livet är svårare än så.

Filmen följer tätt på Ida och hennes förtvivlade försök att få ordning på och bringa reda i vad som sker, samt både leva ut och tygla sina svarta tankar om brodern som så medverkat till att sära henne.

– Identifikationen med Ida är inte helt lätt för en småbarnspublic, det är hennes känslor vi följer och det är svåra känslor eftersom vi kommer Ida så nära, tror Agneta Danielsson och berättar om sexårige Eriks tankar efter att ha sett filmen. Så här sa Erik: "Det känns lite jobbigt. Jag tycker inte om skuggorna, det blir för spännande. Den är dålig om man ser den själv, men om man får se den med en vuxen och får prata om den blir den bättre, då blir det inte lika jobbigt i magen."

– För mig blir det så självklart att hjälpa barn bearbeta sådana känslor, helt enkelt bejaka att de finns. Att tänka som Ida är mänskligt, vilka barn tänker inte så? – slår Agneta Danielsson fast och tillägger: "Därtill är den skojig att samtala kring för hur den är gjord, hur det inre speglas i det yttre, bildvinklar, grod- och fågelperspektiv, den skakiga kaotiska handkameran, det svartvita fotot – barn ser så mycket TV och är så bildkunniga. Men *Skorstensspöket* skiljer sig från vad de ser i vanliga fall, den ruskar om lite grand.

– Nej, barndomen är ingen sinekur, men den mär inte bra av att sentimentaliserar och idylliserar. Bättre då en film som denna med en tydlig sensmoral: Fantasier skadar inte, svarta tankar har vi alla, de kan vara lite plägsamma, men de skadar inte! – avslutar Inga Gustafsson.

Den 6-7 september arrangeras ett seminarium i Filmhuset i Stockholm kring småbarn och rörliga bilder kallat "Med stora ögon" som riktar sig till pedagoger. Ring 08-665 11 32, Bitte Eskilson för information / anmälan.